

Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

УДК 338.24:332.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20045954>

**Механізми державного регулювання інноваційного розвитку
територій України в умовах цифровізації економіки**

Шашина Марина Володимирівна,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і
підприємництва

Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-6676-3316>

Бірюков Єгор Ігорович,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту,
маркетингу та публічного адміністрування

Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»

Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-5333-8839>

Прийнято: 21.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація:** У статті досліджено механізми державного регулювання інноваційного розвитку територій України в умовах цифровізації економіки. Узагальнено наукові підходи до трактування інноваційного розвитку територій, серед яких виокремлено регіонально-економічний, інституційний, інноваційно-системний, цифрово-трансформаційний та підхід смарт-*

спеціалізації. Уточнено механізм державного регулювання як систему організаційно-економічних, правових, фінансових і цифрових інструментів впливу. Встановлено, що цифровізація змінює зміст державного впливу через електронне врядування, цифрові платформи, відкриті дані, геоінформаційні системи та аналітичні інструменти управління. На основі статистичних даних доведено позитивну динаміку інноваційної активності підприємств і розвиток індустріальних парків. Визначено обмеження чинного механізму: недостатню узгодженість складових, нерівномірність цифрової спроможності регіонів і слабку координацію між рівнями влади. Обґрунтовано напрями вдосконалення: формування єдиного цифрового середовища управління, узгодження фінансової підтримки зі стратегіями смарт-спеціалізації та розвиток інноваційної інфраструктури територій.

Ключові слова: державне регулювання; інноваційний розвиток територій; цифровізація економіки; регіональна політика; смарт-спеціалізація; цифрові платформи; інноваційна інфраструктура; конкурентоспроможність територій.

Mechanisms of State Regulation of the Innovative Development of Ukraine's Territories in the Context of Economic Digitalization

Maryna Shashyna,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship,

National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»,

Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-6676-3316>

Yehor Biriukov,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Management,

Marketing and Public Administration,

Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University,

Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5333-8839>

Abstract: *The article examines the mechanisms of state regulation of the innovative development of Ukrainian territories under conditions of economic digitalization. Scientific approaches to the interpretation of territorial innovative development are generalized, including regional-economic, institutional, innovation-system, digital-transformational and smart specialization approaches. The mechanism of state regulation is specified as a system of organizational-economic, legal, financial and digital instruments aimed at increasing innovation activity, digital capacity and territorial competitiveness. It is determined that digitalization changes the content of state influence through the use of e-governance, digital platforms, open data, geographic information systems and analytical management tools. Based on statistical data, positive dynamics in the innovation activity of enterprises and the development of industrial parks have been identified as a result of combining financial incentives with digital transformations. The main limitations of the current mechanism are revealed, including insufficient coordination of its components, uneven digital capacity of regions and weak interaction between different levels of government. Priority directions for improving state regulation mechanisms are substantiated. They include the formation of a unified digital environment for regional development management, coordination of financial support with smart specialization strategies, and further development of innovation infrastructure in territories. The implementation of these measures will contribute to strengthening regional*

competitiveness, increasing investment attractiveness and reducing interregional disparities. Prospects for further research are related to the development of methodological approaches for assessing the effectiveness of digital instruments of regional policy and designing adaptive management models for territorial development in the context of Ukraine's post-war recovery.

Keywords: *state regulation; innovative development of territories; economic digitalization; regional policy; smart specialization; digital platforms; innovation infrastructure; territorial competitiveness.*

Постановка проблеми. Цифровізація економіки суттєво змінює умови розвитку територій, впливаючи як на характер економічних процесів, так і на підходи до формування та реалізації регіональної політики. У таких умовах інноваційний розвиток територій стає одним із ключових чинників зміцнення їхньої економічної спроможності, активізації підприємницької ініціативи, залучення інвестицій та оновлення локальної господарської структури. Поширення цифрових технологій водночас відкриває нові можливості для вдосконалення механізмів управління територіальним розвитком через застосування цифрових платформ, інструментів аналітики, електронного врядування, а також підходів смарт-спеціалізації.

Для України ця проблематика має особливе значення з огляду на потребу структурного оновлення економіки, зменшення міжрегіональних диспропорцій, пошуку нових джерел економічного зростання та формування ефективних підходів до післявоєнного відновлення територій. Разом із тим сучасна практика державного регулювання інноваційного розвитку територій ще не повною мірою відповідає викликам цифрової економіки. Це проявляється у недостатньому рівні інтеграції цифрових інструментів у регіональну політику, фрагментарності управлінських рішень та недостатній узгодженості між державним, регіональним і місцевим рівнями управління.

За таких умов актуалізується необхідність дослідження сучасних механізмів державного регулювання інноваційного розвитку територій України в умовах цифровізації економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інноваційного розвитку територій, цифровізації економіки та державного регулювання регіонального розвитку активно досліджується у сучасній економічній науці, що зумовлено трансформацією умов функціонування економічних систем під впливом цифрових технологій. У монографії С. Тульчинської та М. Дергалюк проаналізовано особливості розвитку регіональних економічних систем у цифровому середовищі, а також визначено інституційні та структурні чинники їх модернізації [6]. У статті М. Шашиної та М. Кравчука обґрунтовано, що цифровізація істотно змінює параметри функціонування економічних систем і потребує перегляду підходів до державного регулювання та управління розвитком територій [8]. У працях О. Амоші та В. Ляшенка розкрито проблематику модернізації регіональної економіки, акцентовано увагу на інституційних механізмах забезпечення інноваційних процесів [1], тоді як Л. Федулова досліджує формування інноваційної економіки та інструменти державної інноваційної політики [7].

У зарубіжній науковій літературі дослідження зосереджені на розвитку інноваційних систем, економіки знань та інструментах смарт-спеціалізації як складової сучасної регіональної політики. Так, у працях Д. Форей концепцію смарт-спеціалізації визначено як механізм концентрації ресурсів та підвищення ефективності інноваційного розвитку територій [12]. П. Макканн та Р. Ортега-Аргіліс обґрунтовують її роль у забезпеченні регіонального зростання та реалізації політики згуртованості Європейського Союзу [14]. У дослідженнях Ф. Кука та Л. Лейдесдорфа регіональні інноваційні системи розглядаються як ключовий елемент формування конкурентних переваг у межах економіки знань [10]. Практичні аспекти реалізації інноваційної

політики на регіональному рівні висвітлено у роботі М. Когут-Яворської та Е. Очеви-Кіцінської, де смарт-спеціалізація інтерпретується як дієвий інструмент формування регіональних інноваційних стратегій [13].

Узагальнення наведених наукових підходів дає підстави стверджувати, що інноваційний розвиток територій, цифровізація економіки та механізми державного регулювання переважно досліджуються у межах окремих наукових напрямів. Така розмежованість підходів обмежує можливість формування цілісного уявлення про взаємодію зазначених процесів, що актуалізує необхідність їх інтеграції в межах комплексного підходу до державного регулювання розвитку територій в умовах цифрової трансформації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявні наукові дослідження інноваційного розвитку територій, цифровізації економіки та державної регіональної політики формують ґрунтовну теоретичну базу, однак підходи до розуміння механізмів державного регулювання залишаються фрагментарними. У більшості випадків ці механізми не розглядаються як цілісна система, що інтегрує інституційні, правові, організаційно-економічні, фінансові та цифрові інструменти впливу на розвиток територій.

Недостатньо опрацьованим є також питання зміни змісту таких механізмів під впливом цифровізації. Зокрема, потребує уточнення роль цифрових платформ, аналітичних рішень і електронного врядування у формуванні управлінських інструментів, а також забезпечення їх узгодженого застосування на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Метою статті є визначення сутності та складових механізмів державного регулювання інноваційного розвитку територій України в умовах цифровізації економіки, а також обґрунтування напрямів їх подальшого вдосконалення.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких дослідницьких завдань:

- узагальнити теоретичні підходи до інноваційного розвитку територій в умовах цифровізації;
- уточнити сутність і складові механізмів державного регулювання;
- впорядкувати їх елементи з урахуванням цифрових трансформацій;
- з'ясувати роль цифрових технологій у зміні інструментів державного впливу;
- обґрунтувати напрями вдосконалення відповідних механізмів.

Для вирішення поставленої мети та виконання завдань доцільно застосувати методи теоретичного та структурно-логічного узагальнення у розрізі виокремлення наукових підходів і систематизації елементів механізму державного регулювання інноваційного розвитку територій, а також елементи статистичного аналізу для окреслення впливу цифрових трансформації на оновлення інструментів державного регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі інноваційний розвиток територій в умовах цифровізації розглядається з позицій кількох взаємопов'язаних підходів, які відрізняються акцентами у визначенні ключових чинників розвитку. До таких підходів належать регіонально-економічний, інституційний, інноваційно-системний, цифрово-трансформаційний та підхід смарт-спеціалізації. У межах регіонально-економічного підходу основна увага зосереджується на території як цілісній соціально-економічній системі [1; 4; 6]. Інституційний підхід акцентує роль держави, правил взаємодії та організаційного середовища у забезпеченні розвитку [3; 7; 9]. Інноваційно-системний підхід виходить із необхідності взаємодії науки, бізнесу та влади, а також розвитку мережових форм створення знань [10]. У цифрово-трансформаційному підході ключовим чинником виступає вплив цифрових технологій на економічні процеси,

управління та продуктивність [2; 8; 6]. Підхід смарт-спеціалізації пов'язаний із концентрацією ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку, що формують унікальні конкурентні переваги територій [11; 12; 13; 14].

Зіставлення зазначених підходів дозволяє розглядати інноваційний розвиток територій у цифровому середовищі як складний багатовимірний процес, що охоплює не лише впровадження інновацій, а й структурні та функціональні зміни територіальних систем. Такий процес базується на поєднанні цифрових технологій, інституційної підтримки, міжсекторальної взаємодії та стратегічної спеціалізації. У цьому контексті доцільним є використання інтегрованого підходу, який об'єднує положення регіональної економіки, теорії інноваційних систем, цифрової трансформації та смарт-спеціалізації, що створює підґрунтя для подальшого уточнення сутності та складових механізмів державного регулювання.

Для забезпечення інноваційного розвитку територій України недостатньо реалізації окремих програм підтримки чи впровадження цифрових сервісів. Визначальним чинником є наявність цілісного механізму державного регулювання, здатного узгоджувати нормативно-правові, фінансові, інституційні та цифрові інструменти впливу на регіональному рівні. За умов післявоєнного відновлення, продовження реформи децентралізації та цифрової трансформації економіки такий механізм має враховувати діючу систему державних інституцій, функціонуючі цифрові платформи, наявні джерела фінансування регіонального розвитку, а також актуальні потреби територіальних громад. Це зумовлює необхідність уточнення його структури шляхом конкретизації чинних елементів і визначення напрямів їх подальшої модернізації [1; 2; 3; 6; 11].

Механізм державного регулювання інноваційного розвитку територій доцільно визначати як взаємопов'язану систему організаційно-економічних, правових, фінансових та цифрових інструментів державного впливу,

реалізація яких забезпечується центральними органами виконавчої влади, обласними військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими суб'єктами управління. Функціональне призначення такого механізму полягає у стимулюванні інноваційної активності, розвитку цифрової спроможності територій, підвищенні інвестиційної привабливості та зміцненні конкурентоспроможності регіонів.

Схематичне відображення основних структурних елементів та рівнім механізму державного регулювання розвитку територій за умов цифровізації запропоновано на (рис. 1.)

Результати аналізу свідчать, що чинна нормативна база та впроваджені цифрові інструменти самі по собі не забезпечують цілісного функціонування механізму. Нормативно закріплені можливості цифрового розвитку не завжди підкріплені достатньою інфраструктурною спроможністю територій. Регуляторні інструменти стимулювання інновацій обмежено враховують регіональні пріоритети та місцеву специфіку.

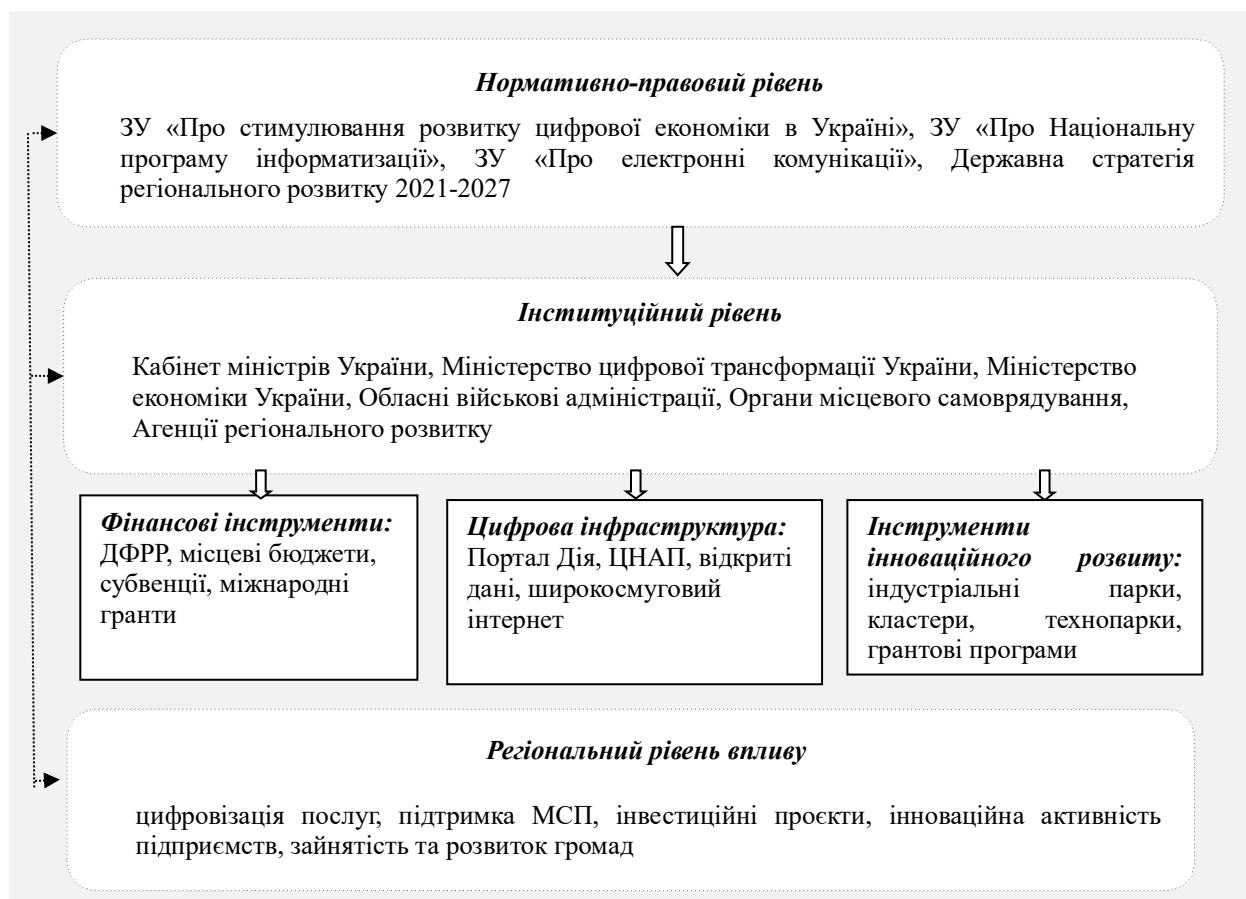

Рис. 1. Схема діючого механізму державного регулювання розвитку територій за умов цифровізації

Джерело: сформовано авторами

Інформаційно-аналітична складова здебільшого використовується для накопичення даних, але ще недостатньо орієнтована на прогнозування та підтримку управлінських рішень. Взаємодія держави, бізнесу, науки й територіальних громад також залишається недостатньо скоординованою [2; 3; 7; 11; 15; 16].

Емпіричні дані свідчать, що поєднання фінансових інструментів державної підтримки з процесами цифровізації поступово підвищує результативність регіональної економіки, хоча такий вплив залишається територіально нерівномірним. За даними Державної служби статистики України, частка інноваційно активних підприємств зростає з 10,5 % у 2020-

2022 роках до 18,5% у 2022-2024 роках. У промисловості відповідний показник підвищився з 8,8% у 2023 році до 15,7% у 2024 році, а частка реалізованої інноваційної продукції досягла 2,8 % загального обсягу реалізації.

Додатковим підтвердженням позитивних змін є розвиток індустріальних парків. Станом на кінець 2024 року в Україні функціонувало 97 індустріальних парків, з яких 51 було створено після 2022 року, а кількість активних парків зросла з 4 до 20. Це свідчить про позитивний вплив податкових, інвестиційних та організаційних стимулів державної політики.

Якщо раніше основний акцент робився на бюджетному фінансуванні, програмному плануванні та контролі виконання рішень, то сучасні цифрові технології відкривають можливості для оперативного моніторингу соціально-економічних процесів, адресного спрямування ресурсів, автоматизації адміністративних процедур і підвищення прозорості управлінських рішень [2; 10; 15].

Особливого значення за таких умов набувають цифрові платформи державних послуг, відкриті дані, геоінформаційні системи, електронний документообіг та інструменти аналітики даних. У результаті цифровізація змінює не лише технічні способи реалізації державної політики, а й саму логіку державного впливу: від реагування на вже наявні проблеми до їх завчасного виявлення, попередження та формування проактивної моделі регіонального розвитку.

Зокрема, у 2025 році платформою Дія користувалися понад 23 млн громадян України, що свідчить про масштабне поширення цифрових каналів взаємодії населення з державою. За відповідними оцінками, 59 % громадян користувалися електронними державними послугами, а серед отримувачів публічних сервісів 48 % зверталися саме через екосистему Дія. Додатковим підтвердженням ефективності цифрової трансформації стали міжнародні

рейтингові позиції України: держава посіла 1 місце у світі за Індексом електронної участі ООН та 30 місце за Індексом розвитку електронного урядування. Наведені показники засвідчують зростання спроможності цифрових інструментів державного управління [5].

Подальший розвиток механізмів державного регулювання інноваційного розвитку територій України доцільно орієнтувати на формування інтегрованої цифрової моделі регіональної політики. Одним із ключових кроків у цьому напрямі є створення єдиного інформаційного простору взаємодії державного, регіонального та місцевого рівнів управління, що забезпечить сумісність реєстрів, оперативний обмін даними та підвищення якості управлінських рішень [3; 11].

Важливим напрямом є також узгодження фінансових інструментів підтримки з регіональними стратегіями смарт-спеціалізації, що дасть змогу концентрувати ресурси на найбільш перспективних напрямках розвитку територій [6; 8; 9]. Окремого значення набуває розширення цифрової інфраструктури громад, зокрема широкосмугового доступу до мережі Інтернет, цифрових сервісів та центрів надання адміністративних послуг, що сприятиме скороченню міжрегіональних диспропорцій у доступі до можливостей розвитку [14; 15].

Не менш важливим є посилення співпраці держави, бізнесу та науки через розвиток кластерів, технопарків, індустріальних парків і програм підтримки інноваційного підприємництва. Реалізація зазначених підходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності територій, активізації інвестиційної діяльності та формуванню сучасної інноваційної економіки на регіональному рівні.

Висновки. Ключовими обмеженнями чинного механізму залишаються недостатня узгодженість його складових, нерівномірність цифрової спроможності регіонів і слабка координація між рівнями влади. Подальші

дослідження доцільно спрямувати на розроблення методичних підходів до оцінювання ефективності цифрових інструментів регіональної політики та формування моделей адаптивного управління розвитком територій в умовах післявоєнного відновлення України.

Список використаних джерел

1. Амоша О. І., Харазішвілі Ю. М., Ляшенко В. І. та ін. Модернізація економіки промислових регіонів України в умовах децентралізації управління : монографія. Київ, 2018. 300 с. URL : https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2019/08/mono_2018_amosha_kharazishvili_liashenko_compressed.pdf (дата звернення 21.02.2026).
2. Геєць В. М. Соціальна реальність у цифровому просторі. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 3-28. DOI:<https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.01.003> (дата звернення: 20.02.2026).
3. Жаліло Я. А. Державна політика як чинник забезпечення динамічного економічного розвитку України. *Чинники і тренди економічного зростання в Україні* : колективна монографія / за ред. В. М. Гейця. Київ : ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України», 2018. С. 61–101. URL : https://drive.google.com/file/d/1UjCJtIrJdQEu_QRQ8BEKB73_qp_tGlom/view (дата звернення: 19.02.2026).
4. Коломієць І. Ф., Гошовська Г. В. Інноваційно-технологічний розвиток регіону: сутність та наукові підходи до трактування поняття. *Регіональна економіка*. 2013. №4(70). С. 175-181. URL:
5. Офіційні дані Міністерства цифрової трансформації України. URL: [https://digitalstate.gov.ua/news/govtech/ponad-23-milyony-ukrayintsiv-uz-](https://digitalstate.gov.ua/news/govtech/ponad-23-milyony-ukrayintsiv-uz)

korystuiutsia-diyeiu-tsyfrova-derzava-stala-novoiu-normoiu (дата звернення: 21.02.2026).

6. Тульчинська С. О., Дергалюк М. О. Розвиток регіональних економічних систем в умовах цифровізації : монографія. Київ : Вид-во «7БЦ», 2025. 153 с.

7. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток України: проблеми та парадокси. *Економіка знань, інноваційна економіка*. 2020. № 44. С. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-44-42-49> (дата звернення: 18.02.2026).

8. Шашина М. В., Кравчук М. С. Вплив цифровізації на формування і управління прибутковістю підприємства. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 6(11). С. 636–645. DOI: 10.52058/3041-1793-2025-6(11)-636-645.

9. Barca F., McCann P., Rodríguez-Pose A. The case for regional development intervention: place-based versus place-neutral approaches. *Journal of Regional Science*. 2012. Vol. 52. №. 1. P. 134-152. DOI: 10.1111/j.1467-9787.2011.00756.x. (дата звернення: 18.02.2026).

10. Cooke P., Leydesdorff L. Regional development in the knowledge-based economy: the construction of advantage. *The Journal of Technology Transfer*. 2006. Vol. 31. № 1. P. 5-15. DOI: 10.1007/s10961-005-5009-3. (дата звернення: 18.02.2026).

11. European Commission. Regional Innovation Scoreboard 2023. Brussels : European Commission, 2023. 102 p. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/knowledge-publications-tools-and-data/publications/all-publications/european-innovation-scoreboard-2023_en (дата звернення: 18.02.2026).

12. Foray D. Smart Specialisation: Opportunities and Challenges for Regional *Innovation Policy*. London : Routledge, 2015. 104 p.

13. Kogut-Jaworska M., Ociepa-Kicińska E. Smart specialisation as a strategy for implementing the regional innovation development policy: *Poland case study. Sustainability*. 2020. Vol. 12. № 19. DOI: 10.3390/su12197986 (дата звернення: 19.02.2026).
14. McCann P., Ortega-Argilés R. Smart specialization, regional growth and applications to European Union cohesion policy. *Regional Studies*. 2015. Vol. 49. №. 8. P. 1291–1302. DOI: 10.1080/00343404.2013.799769 (дата звернення: 20.02.2026).
15. Regions and Cities at a Glance 2022. Paris : OECD Publishing, 2022. 280 p. DOI: 10.1787/14108660-en. (дата звернення: 18.04.2026).
16. World Bank. Digital Development Overview. Washington : World Bank, 2021. 64 p. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/b16e2ba1cb754ab47a2dd1b214dd374e-0400062023/original/DigitalDevelopmentBrochure.pdf> (дата звернення: 18.02.2026).